

Danske Tjukotka Ekspeditioner
Danish Chukotka Expeditions ~ Датские Чукотские Экспедиции

E K S P E D I T I O N S R A P P O R T

FOR

5. Danske Tjukotka Ekspedition

Bent Nielsen

Danske Tjukotka Ekspeditioner
København, 2007

© København 2007

Udgiver:

Danske Tjukotka Ekspeditioner

Ruthsvej 3, 2900 Hellerup

(*45) 39 61 06 31

eskibent@vivit.dk

www.connexion-dte.dk

Forfatter: Bent Nielsen

Sats og layout: Bent Nielsen

Tryk: KopiService, Københavns Universitet

ISBN 978-87-990106-2-2

Indholdsfortegnelse

Introduktion	5
Geografi og rejse	7
København - Tjukotka	7
Rejsen langs Tjukotkas kyst	8
Tjukotka - Alaska - København	9
Ekspeditionsgruppens arbejdsprogram	11
Knud Rasmussen i Tjukotka	12
Knud Rasmussen og arkiverne i Danmark	12
Knud Rasmussen-arkivet i Hundested	12
Ilulissat Museum	14
Nationalmuseet	14
Arktisk Institut	15
Det Kongelige Bibliotek	15
Knud Rasmussen, Nome-Tjukotka tur/retur	16
Knud Rasmussens fotosamling fra Tjukotka	30
Sælskind fra fangst til anvendelse	33
Et kort historisk tilbageblik	33
Kulturelle og økonomiske aspekter	34
Sælskind fra fangst til anvendelse - en forberedende undersøgelse	35
Foreløbige resultater	36
DTE5 Ekspeditionsdeltagere	39
Samarbejdspartnere og sponsorer	40
Anvendt litteratur	41
Information / kontakt	42

Danske Tjukotka Ekspeditioner

Danish Chukotka Expeditions ~ Датские Чукотские Экспедиции

Introduktion

I nær tilknytning til Københavns Universitet og Arktisk Institut i København har **Danske Tjukotka Ekspeditioner** nu for femte gang gennemført antropologisk feltarbejde blandt eskimoer og tjuktjere på Tjukotka-halvøen i det nordøstlige Rusland.

5. Danske Tjukotka Ekspedition blev gennemført juli-september 2006 med et forskningsprogram, som vedrørte to temaer: 1) Knud Rasmussens korte ophold i Tjukotka i 1924 og 2) Forberedende undersøgelse vedrørende sælfangsten og sælskindets økonomiske og kulturelle betydning for befolkningen i kystbygderne og for Tjukotka generelt.

Ekspeditionsgruppens rejserute, arbejdsforhold, undersøgelser og resultater præsenteres detaljeret på de følgende sider. Yderligere information fås ved henvendelse til DTE (se side 42) eller gruppens hjemmeside (www.connexion-dte.dk), som løbende ajourføres.

1. Danske Tjukotka Ekspedition (sommer 1998) var et pionerprojekt, hvor forholdsvis mange resurser blev brugt på at etablere kontakter og opnå et grundlæggende kendskab til området og dets befolkning. Den faglige indsats koncentreredes om den eskimoiske minoritets bestræbelser på at revitalisere elementer af deres præ-sovjetiske eskimoiske kultur.

2. Danske Tjukotka Ekspedition (sommer 2001) byggede videre på og udvidede den forskningsmæssige platform, der var et resultat af arbejdet i 1998. Forskningen i 2001 vedrørte primært den komplicerede demografiske situation i Providenija rajon samt relationerne mellem elite og menigmand. Sideløbende hermed blev de første skridt taget til at udbygge relationerne mellem den eskimoiske befolkning i Tjukotka og inuit i Grønland.

3. Danske Tjukotka Ekspedition (vinter 2003) blev organiseret efter et overordnet princip om dels at "udfylde huller" i det materiale, der tidligere var indsamlet, og dels at åbne nye undersøgelsesområder med relevans for den allerede etablerede viden: administrations- og erhvervsstrukturer blev grundigt undersøgt, og hertil føjedes introducerende forskning vedrørende kvindernes særlige forhold og det eskimoiske sprogs identitetsskabende betydning. Desuden formidlede ekspeditionsgruppen direkte kontakt mellem Sisimiut kommune i Grønland og Providenija rajon i Tjukotka i form af en venskabsaftale.

4. Danske Tjukotka Ekspedition (efterår 2005) havde fokus på to temaer: 1. Den oprindelige befolknings brug af og repræsentation i massemedierne og 2. Relationen mellem kulturel identitet og sprog blandt yupik-eskimoerne i Tjukotka.

— — — —

For ekspeditionsgruppen har den nære og fortsatte kontakt med den lokale befolkning i Tjukotkas kystbygder været en afgørende forudsætning for at kunne indsamle relevante data. Selvom undersøgelserne, interviewene og samtalerne altid har haft et bagvedliggende formål, har vi naturligvis også fået en stor mængde informationer, som ikke umiddelbart har fundet anvendelse. Blandt meget andet har mange mennesker fortalt os deres egen livshistorie, eller fortalt om deres forældre eller andre slægtninge. Herunder gengives en beretning fortalt af en fanger i Uelen:

Min bedstefar kunne ikke gå og måtte derfor bevæge sig rundt alene ved at bruge hænderne. Det var forår, og solen var allerede begyndt at varme én, så han "gik" ud for at blive varmet af forårssolen. Pludselig fik han øje på en isbjørn ude til den ene side. Normalt bevæger isbjørnene sig på den tid af året stille og roligt mod nord, så han tænkte, at han nok kunne nå at komme ind efter bue og pile; mere mente han ikke at få brug for. Han "gik" så ind i jarangaens indgang og skød derfra isbjørnen med en pil. Men han kom til at skyde henover bjørnen, så pilen ramte på den anden side af den. "Det var mærkeligt", tænkte han "jeg gjorde ellers helt som jeg plejer. Jeg burde umuligt kunne ramme forbi på denne afstand." Bjørnen forsatte så ca. 10 skridt, hvorefter den faldt om. Og det viste sig så, at pilen havde ramt bjørnen direkte i hjertet og var gået helt igennem bjørnen og faldet ned på den anden side. Derfor var bjørnen gået få skridt og var så faldet om. Da det gik op for ham, hvordan det hang sammen, blev han meget glad.

En jaranga er ikke som de moderne huse. Man kunne bare råbe, og så var der mange, der kunne høre det. Det gjorde han så. Derefter kom der en masse naboer, som hjalp med at slæbe bjørnen hen til hans jaranga.

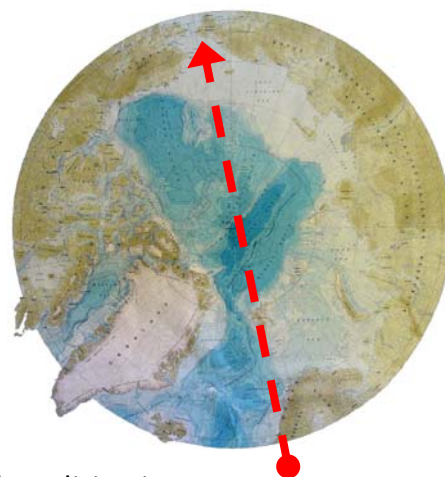
Noget tid senere kom hans sønner hjem fra jagt, og han sagde til dem: "der ser i mit sidste bytte!" Tidligere var det en skik, at sønner hjalp deres far med at afslutte livet. Faderen spurgte derfor nu sine sønner om at hjælpe til med hans død. Og faderens vilje blev opfyldt. Sådan døde den gamle fanger.

Formålet med nærværende ekspeditionsrapport er at præsentere det arbejde, ekspeditionsgruppen har udført og de resultater, der er opnået. Et andet vigtigt formål er, at give udtryk for vores taknemlighed overfor de mange samarbejdspartnere og sponsorer uden hvis kontante hjælp og støtte, det havde været umuligt at gennemføre **5. Danske Tjukotka Ekspedition.**

Bent Nielsen EKSPEDITIONSLEDER, ESKIMOLOG, PH.D.
Hellerup 10. april 2007

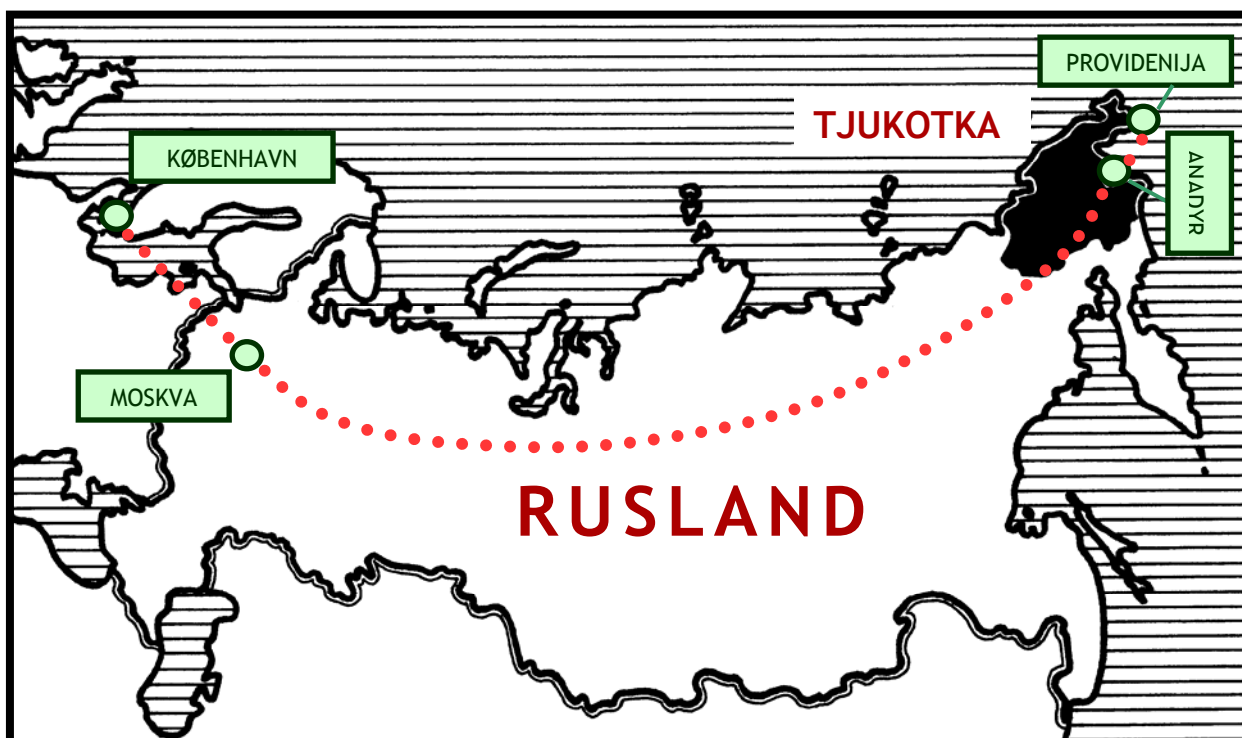
Geografi og rejserute

På et verdenskort, hvor Nordpolen ses at befinde sig i midten af kortet, vil en lige linie trukket fra København hen over Nordpolen næsten præcist ramme den alleryderste spids af det asiatiske kontinent. Det yderste østlige punkt er ubeboet og kaldes på engelsk East Cape, mens den russiske betegnelse er Mys Dezjneva [Мыс Дежнева]. Ganske få kilometer herfra ligger de forladte bopladser Naukan og Dezjnëvo samt bygden Uelen. Disse få lokaliteter i det daværende Sovjetunionen var de eneste, Knud Rasmussen fik mulighed for at besøge på sin 5. Thule Ekspedition i september 1924. Knud Rasmussens besøg i Tjukotka og en undersøgelse af skindproduktion og skindforarbejdning samme sted udgjorde hovedmålet for 5. Danske Tjukotka Ekspedition.

København - Tjukotka

23. juli 2006 afrejste 5. Danske Tjukotka Ekspedition fra Kastrup Lufthavn ved København, og efter en kort mellemlanding i Moskva fortsatte vi på den 9 timer lange flyvetur til Anadyr, Tjukotkas "hovedstad". Ved ankomsten til Anadyr viste det sig, at alle videre forbindelser med fly var reserveret næsten en måned frem, fordi en betydelig del af Tjukotkas befolkning netop i denne periode vendte hjem fra sommerferie i Centralrusland.

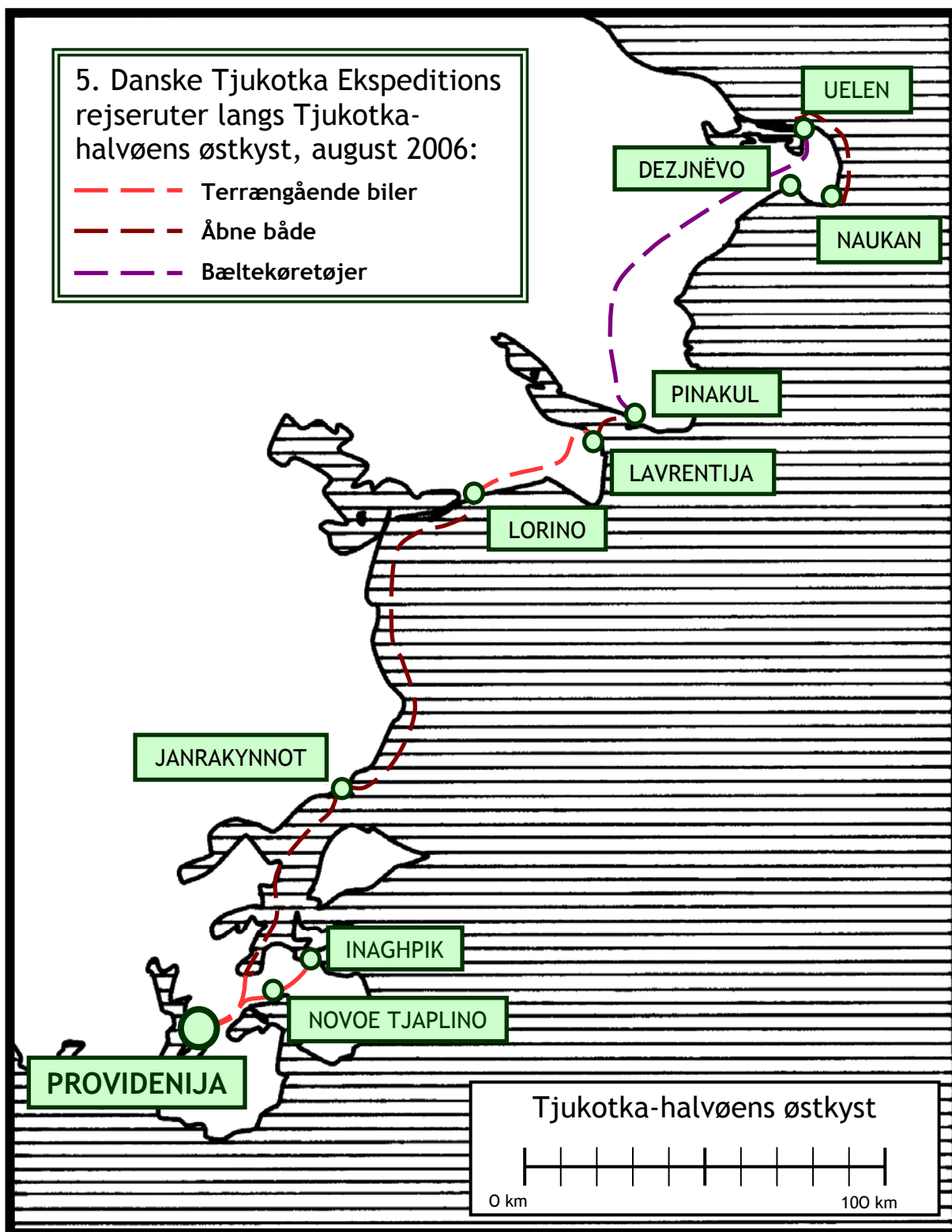

Som følge af dette forhold, blev alternative rejsemuligheder undersøgt. Efter en del besvær lykkedes det at skaffe plads ombord på ruteskibet "Kaptajn Sotnikov", hvor vi efter næsten 20 timers sejlads kunne gå fra borde i Providenija. Ved ankomsten til Providenija var vi i det område, hvor den væsentligste del af feltarbejdet kunne tage sin begyndelse.

Rejsen langs Tjukotkas kyst

Fra Providenija var det ikke muligt at gøre brug af rutetrafik, idet de eneste former for rutetrafik i dette område er helikopter eller skibet "Kaptajn Sotnikov", som aldrig kommer længere nordpå end Lavrentija; men hverken skib eller helikopter havde afgangene indenfor det tidsrum, der kunne passe med ekspeditionens program. Vi forhandlede derfor med en række private personer, som med forskellige transportmidler var i stand til at fragte os over større eller mindre dele af den strækning, vi ønskede at tilbagelægge. Egentlige veje eksisterer stort set kun i umiddelbar nærhed af større bebyggelser, ellers foregår transport mest med båd (om vinteren med snescooter eller hundeslæde) eller bæltekøretøj (se nedenfor samt kortet på næste side).

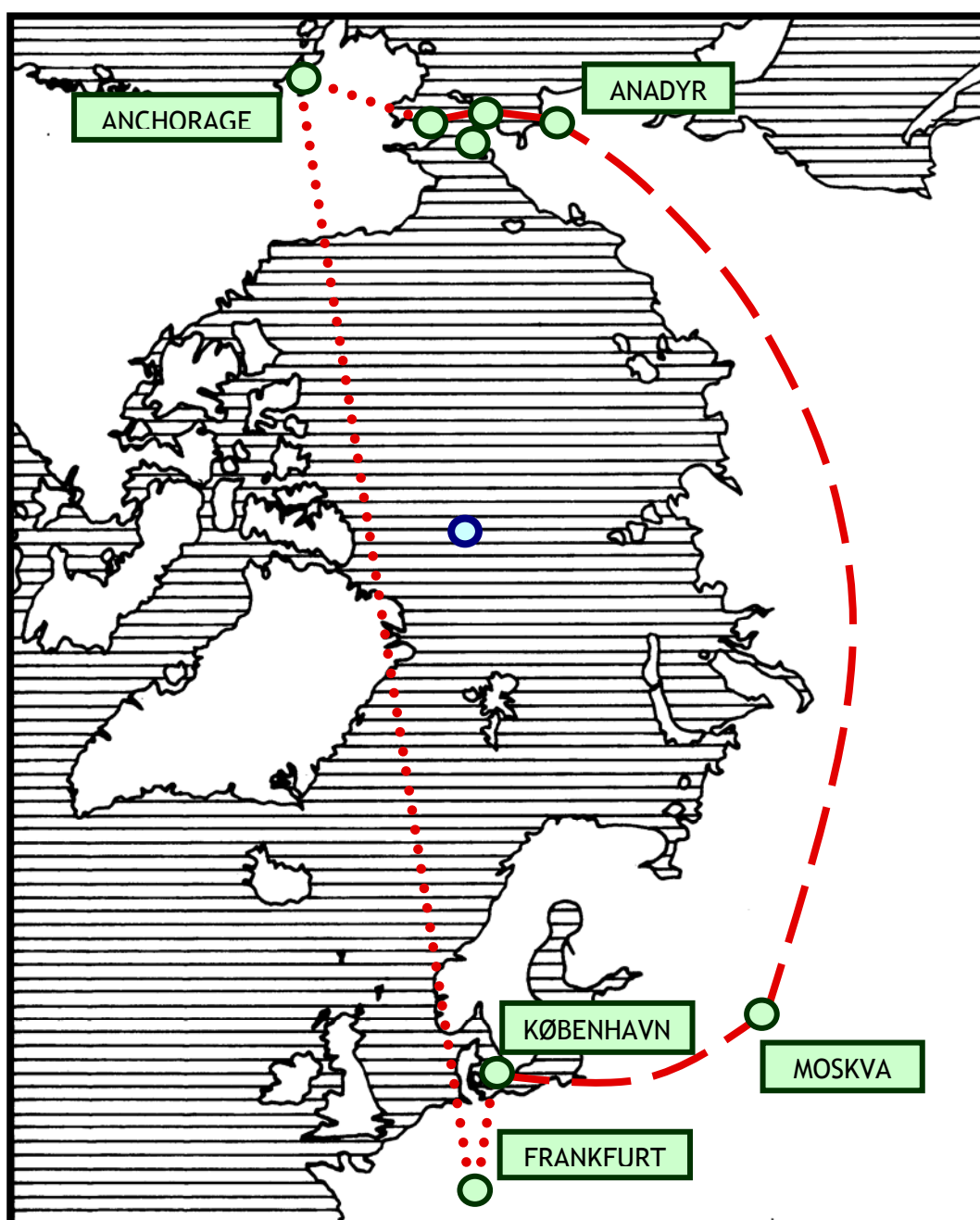
RUTE	TRANSPORTMIDDEL		
Providenija - fjordkyst	Terrængående bil		
Fjordkyst - Lorino	Båd med påhængsmotor		
Lorino - Lavrentija	Terrængående bil		
Lavrentija - Pinakul	Båd med påhængsmotor		
Pinakul - Uelen	Bæltekøretøj		
Uelen - Naukan - Uelen	Baydar (skindbåd)		
Uelen - Pinakul	Bæltekøretøj		
Pinakul - Lavrentija	Båd med påhængsmotor		
Lavrentija - Lorino	Terrængående bil		
Lorino - fjordkyst	Båd med påhængsmotor		
Fjordkyst - Providenija	Terrængående bil		
Providenija - Novoe Tjaplino	Ural-bus		
Novoe Tjaplino - Inaghjik	Terrængående lastbil		
Inaghjik - Novoe Tjaplino	Jeep		
Novoe Tjaplino - Providenija	Terrængående bil		

Tjukotka - Alaska - København

Knud Rasmussens kortvarige rejse til Tjukotka begyndte og sluttede i Nome i Alaska. Det var derfor ekspeditions-gruppens hensigt at sejle over Bering Strædet ad den samme rute, som Knud Rasmussen fulgte 82 år tidligere; men en sådan rejse viste sig i 2006 at være

ligeså utilladelig som på Knud Rasmussens tid. Tjukotkas militære grænsetropper [Заграничные войски] ville ikke give tilladelse til en sådan sejlads. Den eneste mulighed, for at krydse Bering Strædet var et chartret fly fra det amerikanske flyselskab, Bering Air, som havde tilladelse til at beflyve Tjukotkas lufthavne. 4. september blev aftalt som afrejsedato fra Providenijas lufthavn; men på grund af dårligt vejr blev afrejsen udsat flere gange, og først den fredag 8. september blev det muligt at gå på vingerne. Efter et par timers flyvetur landede vi torsdag 7. september i Nome, hvor vi på grund af de mange dages udsættelse kun havde kort tid til rådighed til at finde spor af Knud Rasmussens månedlange ophold dér. Fra Nome fortsatte vi via Anchorage og Frankfurt til København.

En arktisk jordomrejse. 23. juli afrejste ekspeditionsgruppen fra København. Efter en mellemlanding i Moskva fortsatte flyrejsen med ankomst i Anadyr dagen efter. 6. august afsejlede vi fra Anadyr og ankom næste dag til Providenja. Den følgende måned gennemførte vi feltarbejde i Providenja, Lavrentija, Uelen, Naukan og Novoe Tjaplino. 8. september afrejste vi fra Providenja og ankom 7. september til Nome i Alaska. Dagen efter var vi i Anchorage, hvorfra vi 10. september kunne fortsætte og via Frankfurt ankomme til København 11. september.

Ekspeditionsgruppens arbejdsprogram

PERIODE	LOKALITET	AKTIVITETER
23. - 24. juli	København - Moskva - Anadyr	Ca. 25 timers uafbrudt rejse
24. juli - 6. august	Anadyr	Registrering hos lokale myndigheder Officielt besøg på regionalmuseum Besøg og interview hos TjAZTO Interviews med to Naukan-eskimoer
6. august	Anadyr - Providenija	Rejse med skib til Providenija. Interview med fanger fra Enmelen
6. - 11. august	Providenija	Registrering hos myndigheder Avisen Krajnij Sever interviewede DTE
11. august	Providenija - Janrakynnot - Lorino	Rejse i åben båd Interview med fanger
12. august	Lorino - Lavrentija	Rejse med terrængående bil
13. august	Lavrentija - Pinakul	Interview med Naukan-eskimoer Rejse med åben båd
14. august	Pinakul - Uelen	Rejse med bæltekøretøj
15. - 22. august	Uelen	Registrering hos myndigheder Officielt besøg på lokalmuseum Besøg på benskærerværkstedet To interviews med Naukan-eskimoer Eftersporing af Knud Rasmussens ophold Rejse i bajdar (skindbåd) til Naukan Interview med to fangere
23. august	Uelen - Pinakul - Lavrentija	Rejse med bæltekøretøj
24. august	Lavrentija	Interview med 4 Naukan-eskimoer
25. august	Lavrentija - Providenija	Rejse i åben båd og terrængående bil
26. - 30. august	Providenija	Registrering hos myndigheder Lokalpoliti: anklage og bøde Samtaler med Eskimoernes Organisation
30. august	Providenija - Novoe Tjaplino	Rejse med Ural-bus
31. august	Novoe Tjaplino - Inaghpik - Novoe Tjaplino	Rejse med terrængående biler
1. september	Novoe Tjaplino	Besøg hos bekendte
2. september	Novoe Tjaplino - Providenija	Rejse med terrængående bil
3. - 8. septemb.	Providenija	Fotooptagelser, computerregistrering
7. september	Providenija - Nome - Anchorage	Rejse med fly Eftersporing af Knud Rasmussens ophold
8. - 10. sept.	Anchorage	Vente, rejseforberedelse
10. - 11. sept.	Anchorage - Frankfurt - København	Rejse med fly

Knud Rasmussen i Tjukotka

"... for mig en Oplevelse, jeg næsten ikke tør tro paa. Thi dette Landskab og disse Mennesker betyder for mig, at jeg er i Sibirien, vesten for den sidste Eskimostamme, og at Ekspeditionen nu er gennemført." (Rasmussen 1934: 7) Sådan skrev Knud Rasmussen i indledningen til bogen, *Fra Grønland til Stillehavet*, og fortsatte med at sætte ord på den betagende følelse, der bemægtigede sig ham ved bevidstheden om at et stort projekt nu var afsluttet. Knud Rasmussens mål var at besøge alle de forskellige eskimoiske folk eller stammer, der beboede Arktis fra Grønland over Canada og Alaska til Tjukotka i det daværende Sovjetunionen. Han nåede sit mål, og det berettede han efterfølgende om i flere publikationer. Også en lang række andre forskere har beskrevet, analyseret og fortolket Knud Rasmussens arbejde og de resultater, han opnåede - se f.eks. Kleivan and Burch 1988 : *The Work of Knud Rasmussen* eller Tidsskriftet Grønland 1979, nr. 6-7: *Knud Rasmussen 1879-1979*. Imidlertid er der, så vidt det er ekspeditionsgruppen bekendt, ingen, der har beskæftiget sig mere indgående med afslutningen på Knud Rasmussens store rejse, siden han selv var i Tjukotka i 1924; derfor udgjorde en nærmere undersøgelse heraf det ene af 5. Danske Tjukotka Ekspeditioners 2 hovedformål. Ved præsentationen af resultaterne herfra vil vi først se nærmere på arkiverne i Danmark og det arkiverede materiale, som dokumenterer Knud Rasmussens ophold i Tjukotka. Derefter præsenterer vi geografien og stednavnene samt forsøger en rekonstruktion af Knud Rasmussens ophold i Tjukotka og afslutter med hans korte besøg i Nome, hvorfra rejsen til Tjukotka begyndte og sluttede. Afslutningsvis gennemgår vi Knud Rasmussens fotografisamling fra opholdet i Tjukotka med henblik på at fæstne sted- og personnavne på de enkelte fotografier.

Knud Rasmussen og arkiverne i Danmark

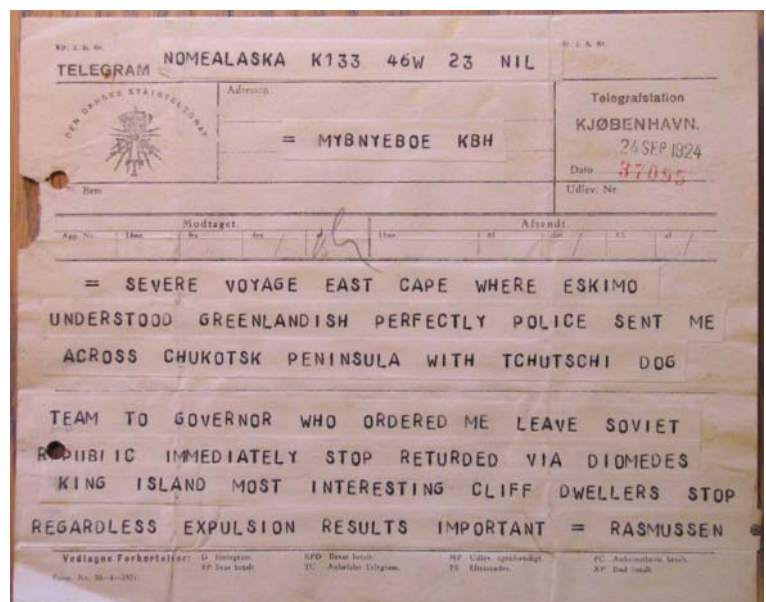
I bogen *Fra Grønland til Stillehavet* beretter Knud Rasmussen på siderne 396-412 om sit korte ophold i Tjukotka. Med dette udgangspunkt indledte ekspeditionsgruppen søgningen efter arkivalier i Danmark, som kunne supplere denne beskrivelse og skabe den bedst mulige baggrund for det forestående arbejde med at finde de steder, Knud Rasmussen havde besøgt samt efterkommerne af de personer, han havde talt med og fotograferet i Tjukotka. Vi kontaktede derfor Knud Rasmussen-arkivet på biblioteket i Hundested, Nationalmuseets etnografiske samling, det Kongelige Bibliotek og Arktisk Institut samt Ilulissat Museum i Grønland.

Knud Rasmussen-arkivet i Hundested

Via museumsleder Torben Diklev fra **Knud Rasmussens Hus** fik vi kontakt med **Knud Rasmussen Selskabet**, hvor museumspædagog Hans Engelund, venligt introducerede os til **Knud Rasmussen-arkivet** på Hundested Bibliotek, hvor der befinder sig en stor samling

dokumenter, notater, avisartikler, fotografier mm. Arkivet i Hundested indeholder 11 breve eller telegrammer, som direkte vedrører Knud Rasmussens ophold i Tjukotka i 1924:

16. aug.	Brev fra Komiteen til Udenrigsministeriet	Anmodning om at det danske gesandtskab i Moskva vil arbejde for, at Knud Rasmussen får indrejsetilladelse til Tjukotka.	Kasse 40, læg 151
19. aug.	Brev fra Udenrigsministeriet til Komiteen	Udenrigsministeriet imødekommer Komiteens anmodning af 16. august	Kasse 40, læg 151
21. aug.	Note fra det danske Gesandtskab i Moskva til Folkekommissariatet for Udenrigsanliggender	Gesandtskabet anmoder Folkekommissariatet om tilladelse til, at Knud Rasmussen krydser Bering Strædet og indrejser i Sibirien for 1-2 måneders arbejde blandt den indfødte befolkning.	Kasse 40, læg 151
26. aug.	Telegram fra konsul Henning Plaun i Seattle til Komiteen	Plaun gør rede for, at Knud Rasmussen vil rejse over Bering Strædet i en lejet skonnert; men han imødeser problemer med "bolsjevikkerne", som man endnu intet har hørt fra.	Kasse 38, læg 8
11. sept.	Telegram fra Knud Rasmussen til Komiteen	Mangler svar vedr. indrejsetilladelse til Sibirien. Har lejet skonnerten Teddy Bear og rejser samme aften	Kasse 38, læg 8
12. sept.	Note fra Folkekommissariatet for Udenrigsanliggender til det danske Gesandtskab i Moskva	Folkekommissariatet imødekommer Det danske Gesandtskabs anmodning og lover at informere den sovjetiske repræsentant i Vladivostok om Knud Rasmussens ankomst	Kasse 40, læg 151
16. sept.	Brev fra Udenrigsministeriet til Komiteen	Telegram sendt til Knud Rasmussen vedr. indrejsetilladelse. Myndighederne i Vladivostok er underrettet	Kasse 40, læg 151
19. sept.	Brev fra det danske gesandtskab i Moskva til Knud Rasmussen	Diverse relevant korrespondance fremsendes vedlagt i kopier	Kasse 40, læg 151
24. sept.	Telegram fra Knud Rasmussen til Komiteen	Vanskelig rejse til East Cape, hvor eskimoerne forstod grønlandsk. Arrestation med efterfølgende udvisning. Trods udsmidning dog vigtige resultater	Kasse 38, læg 8
25. sept.	Brev fra Komiteen til Udenrigsministeriet	Orientering om Knud Rasmussens telegram af 24. september	Kasse 40, læg 151
1. okt.	Brev fra Udenrigsministeriet til Komiteen	Orientering om korrespondance	Kasse 40, læg 151

Interiør fra Knud Rasmussen-arkivet på Hundested bibliotek. Telegrammet til højre er sendt til ekspeditions-komiteen i København af Knud Rasmussen umiddelbart efter hans tilbagekomst til Nome. Som det fremgår, anså Knud Rasmussen det for en vanskelig rejse, men også for en rejse med et vigtigt udbytte. Foto: DTE.

De oplysninger, som er bragt til veje fra Knud Rasmussen-arkivet i Hundested stemmer nøje overens med Knud Rasmussens egen beretning, som vi kender den fra hans fremstilling i *Fra Grønland til Stillehavet*.

Ilulissat Museum

Samtidig med henvendelsen til Knud Rasmussens Hus i Hundested og det efterfølgende besøg på Hundested Bibliotek, adspurgte vi Ilulissat Museum, om det kunne tænkes at man dér havde arkivalier vedrørende det verdensberømte bysbarns ophold i Tjukotka. Museumsinspektør Kirsten Strandgaard gennemgik museets arkiv vedrørende Knud Rasmussens ophold i Tjukotka, men "*... fandt kun en festsang med reference til Knud Rasmussens ophold i Asien*" (E-mail fra Kirsten Strandgaard, 6. april 2006).

Nationalmuseet

Betydeligt større gevinst var der at finde på Nationalmuseets etnografiske samling, hvor sekretær Arne Kirstejn Olsen introducerede ekspeditionsgruppen til den del af museets fotosamling, der vedrører 5. Thule-Ekspedition. Knud Rasmussens fotografier var her samlet efter temaer som: 'Folketyper, East Cape';

'Eskimobåde, East Cape' eller 'Landskaber, East Cape'. Arkiveringssystemet, hvor flere arkivskuffer skulle gennemses før de relevante billeder var indkredset, og de meget nødtørftige oplysninger, der var knyttet til billederne, nødvendiggjorde flere gentagne besøg på Etnografisk Samling, hvor flere medarbejdere beredvilligt stillede deres viden til rådighed. Museumsinspektør Anne Bahnson gjorde et stort og entusiastisk arbejde for at finde ethvert spor på National-

museet af Knud Rasmussens Tjukotka-ophold.

Også museumsinspektør Rolf Gilberg, professor Hans Christian Gulløv samt akademisk medarbejder

Jesper Kurt-Nielsen var behjælpelige med råd og assistance. De relevante fotografier blev skannet og medbragt til Tjukotka med henblik på at søge nærmere informationer om personer og steder. Herom gøres der i detaljer rede for på siderne 30-32.

Sekretær Arne Kirstejn Olsen introducerer Danske Tjukotka Ekspeditioners medarbejder til Nationalmuseets Etnografiske Samlings store fotoarkiv. Foto: DTE.

Arktisk Institut

Den store billedsamling på Arktisk Institut (www.arktiskebilleder.dk) dækker bl.a. Knud Rasmussens 5. Thule-Ekspedition, men kun i begrænset omfang hans ophold i Tjukotka. Selvom enkelte billeder supplerede samlingen på Nationalmuseet, så var der dog stadig fotografier, hvis eksistens vi kendte til fra Knud Rasmussens egne publikationer; men som ikke var at finde hverken på Nationalmuseet eller på Arktisk Institut. Ligesom på Nationalmuseet led også de relevante billeder på Arktisk Institut af mangel på præcise oplysninger; ofte var der blot med blyant på bagsiden påskrevet 'Sibirien'. Til gengæld var der i Arktisk Instituts dokumentarkiv (www.arktiskinstitut.dk) bibliotek (www.dpc.dk/sw196.asp) interessante manuskripter og bøger, som føjede nye oplysninger til Knud Rasmussens egne dagbøger og fotografier (se nedenfor side 16-22).

Arktisk Instituts arkiver og bibliotek i Kongelig Grønlandske Handels gamle bygninger på Strandgade 102 i København. Foto: DTE.

Det Kongelige Bibliotek

Under afsnittet Danske historiske blade fandt vi i det Kongelig Biblioteks **Kort- og Billedsamlingen** enkelte fotografier, som vedrørte 5. Thule-ekspeditionens afrejse fra København i maj måned 1921 og Knud Rasmussens og Leo Hansens tilbagevenden til København 3. december 1924; men specifikt vedrørende opholdet i Tjukotka var der ingen

Knud Rasmussens dagbøger, som findes på det Kongelige Bibliotek, Håndskriftsamlingen, er særdeles velbevarede og forholdsvis let læste.

I *Dagbog nr. 8. East Cape-Rejsen* beskriver Knud Rasmussen de intense døgn, hvor det lykkedes ham at krydse Bering Strædet og besøge Sovjetunionens eskimoiske befolkning på Tjukotka-halvøens yderste spids.

Foto: DTE.

billeder. I det Kongelige Biblioteks **Håndskriftsamlingen** findes Knud Rasmussens dagbøger fra 5. Thule-Ekspedition opbevaret, og heraf viste to sig at være relevante. Den ene vedrørte regnskaber i forbindelse med Knud Rasmussens ophold i Nome og hans rejse til Tjukotka. Den anden notesbog havde følgende påskrift på første side: **Dagbog VIII. East-Cape=Rejsen. Knud Rasmussen**. I denne notesbog (side 28-91) nedskrev Knud Rasmussen sine dagbogsnotater undervejs fra Nome i Alaska over Bering Strædet til det yderste punkt på Tjukotka-halvøen, East Cape eller Mys Djeznëva; videre forbi Nuvoq (Naukan) til Emmatown (Djeznëvo), Whalen (Uelen) og derefter retur ad samme rute til Nome. Knud Rasmussen var en dygtig dagbogsskribent! Teksten vedrørende Tjukotka-rejsen i bogen *Fra Grønland til Stillehavet* ligger meget tæt op ad notaterne i dagbogen, ja, flere passager er næsten direkte genanvendt i den endelige publikation.

Knud Rasmussen, Nome-Tjukotka tur/retur

"I Sibiriens yderste Hjørne mod Øst boede de vestligste af alle Eskimoer, og her og ingen andre Steder burde Ekspeditionen afsluttes" (Rasmussen 1934: 397). Denne konstatering gjorde Knud Rasmussen mens han endnu var i Alaska, og foran sig havde han en stor forhindring, der skulle overvindes, selvom den geografiske distance var forholdsvis beskeden. De respektive myndigheder i henholdsvis Canada og Alaska havde ikke lagt hindringer i vejen for Knud Rasmussens slæderejse, men tværtimod til tider været ham behjælpelige. Men Sovjetunionen havde trods skriftlige anmodninger og lang ventetid ikke udstedt indrejsetilladelse til Knud Rasmussen, som i erkendelse af, at vinteren nærmede sig, derfor besluttede at krydse Bering Strædet *uden* tilladelse, fordi *"... min Interesse for Opgaven var saa stor, at jeg havde svært ved at tænke mig, at ikke alle vilde kunne overbevises om dens Berettigelse."* (Rasmussen 1934: 397). Den eneste mulighed for at krydse Bering Strædet på denne årstid var med skib, så Knud Rasmussen undersøgte forskellige muligheder for at sejle fra Alaska til Tjukotka og hyrede til slut kaptajn Joseph F. Bernard, som var parat til at gøre forsøget med sit skib *Teddy Bear*.

8. - 11. september: Nome - Sledge Island - Nome

Knud Rasmussen skriver, at de umiddelbart efter afsejling fra Nome blev overfaldet af en storm så kraftig, at de måtte søge land under Sledge Island ca. 50 kilometer vest for Nome. Her lå skibet i læ i tre døgn og vendte derefter tilbage til Nome.

12. - 15. september: Nome - Teller

Efter et lille døgn i Nome lagde *Teddy Bear* igen ud på bølgerne - og blev endnu en gang fanget i en storm. Med nød og næppe lykkedes det kaptajnen at ankre skibet op i nogenlunde læ udfor den eskimoiske boplads, Teller, ca. 180 kilometer nordvest for Nome.

Her lå skibet underdrejet i godt 4 døgn. I et brev til fotografen Leo Hansen skriver Knud Rasmussen fra Teller: *"Hver Nerve i mig smerter - ved Tanken om at skulde blive tvunget til at opgive Turen - og jeg gør alt for at få Joe [BN: Joseph Bernard] til at gennemføre Turen."* (Arktisk Institut, Dokumentarkivet A075).

16. september: Teller - Diomedé øerne

I løbet af eftermiddagen løjede vinden af, og om aftenen passerede *Teddy Bear* Alaskas vestligste punkt: Kap Prince of Whales med kurs mod Diomedé Øerne.

17. september: Lille Diomedé Ø - Emmatown - Uelen

Tidligt om morgenen nærmede *Teddy Bear* sig Lille Diomedé Ø, hvor de kunne skimte en eskimoisk boplads. Men endnu en gang drillede vejret dem, for *"i Løbet af et Par Minutter skød en tyk Taage pludselig op af Havet, og Øen forsvandt lige saa pludseligt, som den var dukket op"* (Rasmussen 1934: 398). Rejsen fortsattes herefter forbi Store Diomedé Ø [Остров Ратманова], og sidst på formiddagen lattede tågen, så man fra skibet kunne se det asiatiske kontinents yderste forbjerg: Østkap eller Mys Dezhnev [Мыс Дежнёва]. Efterhånden som skibet nærmede sig Tjukotkas kyst, stødte det på isflager i stadigt tættere koncentration. Isen, der lå helt tæt inde ved kysten, var et resultat af de foregående dages kraftige storme. På grund af drivisen kunne *Teddy Bear* ikke lægge til land ved den eskimoiske boplads, Naukan, men måtte fortsætte til Emmatown.

Fotografiet er taget ca. 4 kilometer fra kysten. I billedets højre side befinder sig selve Østkap, og i billedets venstre side ikke langt fra kyststrækningens sydligste pynt ligger bopladsen Naukan. Langs hele denne kyststrækning var det på grund af drivis umuligt for skibet, *Teddy Bear*, at komme helt ind til land. Billedet er i Nationalmuseets samling registreret som nr. 2741.

Omkring middag ankom Knud Rasmussen til en lille flække kaldet Emmatown. I dag er stedet ikke længere beboet, men kendt under det russiske navn Dezhnevø [Дежнёво]. Navnet 'Emmatown' er af usikker oprindelse, men formodentlig en amerikanisering af det gamle tjuktjiske navn, 'Enmytagin' eller 'Enmittan' (Ainana et al. 1995: 105; Igor I. Krupnik 1993: VI-30; Krause 1993: 40). På grund af beliggenheden på Østkap-halvøens sydlige kyst udgjorde stedet en naturlig havn med læ for de hyppige og voldsomme nordenvinde. Joseph F. Bernard, som ejede skibet *Teddy Bear*, fortæller i et upubliceret manuskript, at der få år før Knud Rasmussen ankom hertil boede der omkring 80 tjuktjere foruden et lille antal tilflyttere, som repræsenterede ikke mindre end 3 forskellige amerikanske handelselskaber: Hudson Bay Company, Swanson Company og Charlie Carpenter (Arktisk Instituts Dokumentarkiv: A008, kasse 1, læg 7, side 11). Charlie Carpenter, som nævnes i Bernards manuskript er formodentlig den samme, som Knud Rasmussen omtaler som "... en kendt Handelsmand, Charley Carpendale, der har levet her en Menneskealder" (Rasmussen 1934: 399). Til samme Carpenter/Carpendale fortæller Knud Rasmussen i øvrigt i sin upublicerede dagbog, at han medbragte et brev fra Roald Amundsen og et fotografi af Carpendales datter, som Amundsen skulle have adopteret. Trods denne personlige hilsen opførte Carpendale sig meget reserveret overfor Knud Rasmussen, fordi han "... af frygt for Russerne ikke kunne vise Fremmede nogen Gæstfrihed" (KR Dagbog s. 44). Baggrunden for dette er, at sovjetstyret ('Russerne') et års tid tidligere havde nedkæmpet den sidste militære modstand i Tjukotka og herefter udstationeret partitro unge embedsmænd til at implementere og forsvare de nye socialistiske principper (Nielsen 2005: 91). En af de første opgaver for sovjetstyrets repræsentanter var at bringe den kapitalistiske handelsaktivitet over Bering Strædet til ophør. Derfor mødte Knud Rasmussen flere ruinerede handelsmænd, derfor udviste de sovjetiske embedsmænd uhørt stor mistænksomhed og derfor blev Knud Rasmussen af guvernøren i Uelen udvist fra Tjukotka indenfor 24 timer.

Fotografiet er taget lidt sydvest for bopladsen Dezhnevø (Emmatown), som befinder sig inderst i bugten udenfor billedets venstre side. Fra den flade tundra ses direkte mod øst udover bugten mod Store Diomedø i det fjerne. I billedets venstre side ses Østkap-fjeldmassivet, bag hvis yderste pynt den gamle eskimoiske boplads, Naukan, er beliggende. Foto: DTE.

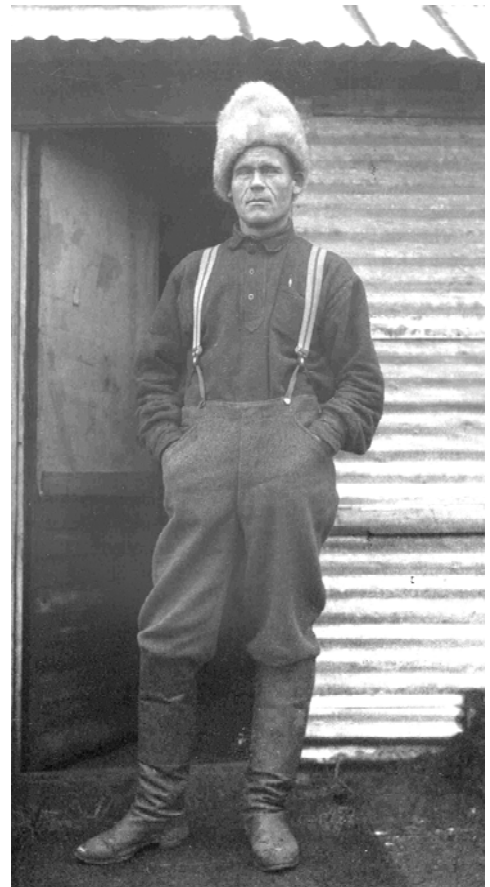
Dezjnëvo (Emmatown) bestod på Knud Rasmussens tid af enkelte russiske træhuse etableret i forbindelse med den i forvejen eksisterende tjuktjiske boplads, som udelukkende bestod af jarangaer (se foto herunder).

Jarangaerne i Tjukotka på Knud Rasmussens tid blev etableret ved at man først planerede en fordybning i jorden og derefter byggede en mur af sten. Stensætningen, der normalt havde en døråbning ud mod havet, var cirkulær og dannede fundament for en tagkonstruktion opbygget af hvalknogler og/eller drivtømmer. Som det fremgår af billedet fra Knud Rasmussens samling (ovenfor til venstre (ej nummeret)) begyndte man i det tyvende århundrede også at få adgang til forarbejdet træ. Billedet til venstre er fra Lille Diomedø, mens billedet til højre er fra Naukan (Foto: DTE).

Umiddelbart efter landgangen i Emmatown blev Knud Rasmussen og Joseph Bernard arresteret af den sovjetiske grænsevagt, Allayeff. Da Allayeff ikke havde kompetence til at bevillige opholdstilladelse, havde Knud Rasmussen to muligheder: enten øjeblikkeligt at forlade sovjetisk territorium eller at lade sig føre til guvernøren i Wahlen, for dér at forhandle om opholdstilladelse. Knud Rasmussen valgte det sidste. Og endnu en gang besværliggjorde Bering Strædet omskiftelige vejrlig hans rejse. Et døgn tidligere havde der været storm, samme dags morgen var det smukt og stille vejr (se foto side 17) og her kort efter middag blev det overskyet, og undervejs fra Emmatown til Wahlen begyndte regnen at sile ned. Efter 3-4 timers kørsel med hundeslæde havde Knud Rasmussen og hans vagt tilbagelagt strækningen på ca. 15 km til Wahlen gennem tungt føre over en sumpet tundra.

Knud Rasmussens beskrivelse af Allayeff lyder: "... en kæmpe, hvis vældige højde yderligere øges af en stor russisk Skindhue; det er Grænsevagten Allayeff. Idet jeg ryster hans vældige Labber, ser jeg ind i et Par venlige og godmodige Øjne, men Mundvigene ser uheldsvarslenende stædige ud." (Rasmussen 1934: 399)

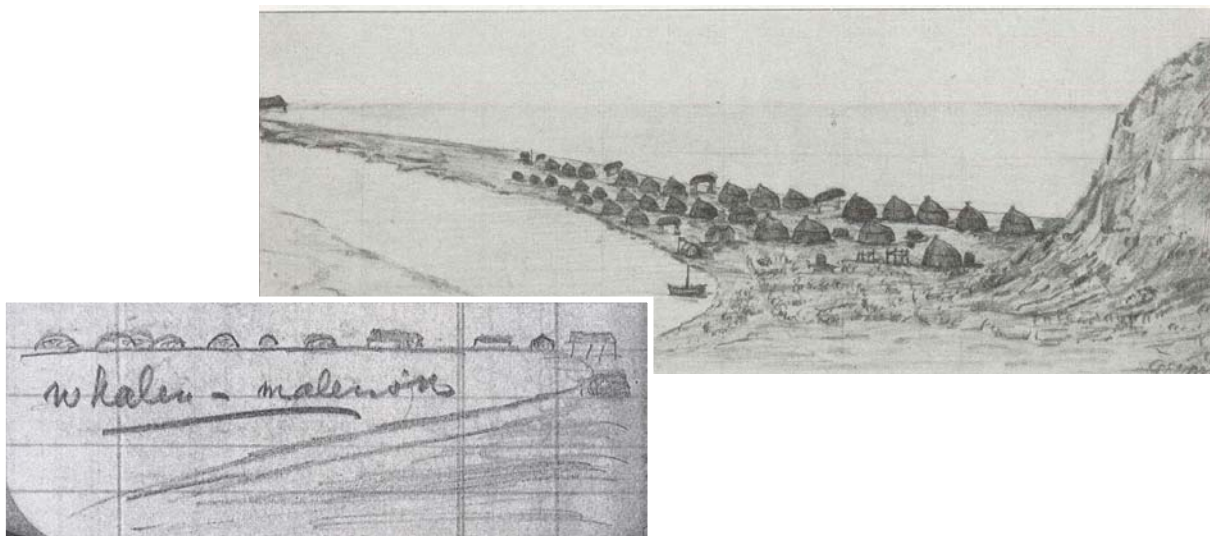

I de forskellige fotosamlinger (se side 31-32) findes der ikke et eneste fotografi fra det øjeblik, hvor Knud Rasmussen forlod Emmatown. Årsagen er formodentlig, at han som oftest overlod fotograferingen til andre. Fra opholdet i Alaska er de fleste billeder taget af Leo Hansen, og på turen over Bering Strædet til Tjukotka er det kaptajnen på *Teddy Bear*, Joseph Bernard, der er ophavsmand til fotografierne. De to billeder til højre herfor er fra DTE Fotoarkiv og viser (øverst) den endeløse og triste tundra i et vejr som det, Knud Rasmussen var udsat for. Det nederste fotografi er taget på netop den strækning, hvor Knud Rasmussen kørte med hundeslæde på vej til Wahlen. 'Wahlen', som rettere hedder 'Uelen' kan svagt skimtes midt i billedet, hvor fjeldkammen møder den flade tundra.

Knud Rasmussen skriver, at han og hans fangevogter nåede frem til Wahlen **ved mørkets frembrud**, og her midt i september måned vil det sige ved 6-7-tiden om aftenen. Navnet 'Uelen' [Уэлен] er af tjuktjisk oprindelse og betyder 'mørk jord', hvilket sandsynligvis referer til mørke områder på bakkeskråningerne sydøst for Uelen, som tydeligt ses i sommermånederne. Når Knud Rasmussen og amerikanske samtidige benævnte stedet 'Wahlen', var der formodentlig tale om et forsøg på at gengive det tjuktjiske ord bedst muligt. Som ovenfor nævnt har Knud Rasmussen ingen fotografier fra Uelen, men i hans dagbog (s. 56) er der en lille tegning, som illustrerer det første indtryk af Uelen, der møder én, når man kommer syd fra over land. Knud Rasmussen var en dygtig dagbogsskriver, men ingen stor illustratør. Derfor er Knud Rasmussens hurtige skitse suppleret i nærværende rapport med en tegning fra Aurel og Arthur Krause, som godt 20 år tidligere besøgte de samme områder (Krause 1993: 60). Både brødrene Krause og Knud Rasmussen

understregede Uelens betydning som et vigtigt handelscentrum, hvor tjuktjiske, eskimoiske, amerikanske og russiske handelsmænd mødtes for at udveksle varer.

Uelen ligger på en smal grustange mellem Polhavet og en stor lagune. På brødrene Krauses tegning fra 1881 (til højre) ses et større antal tjuktjiske jarangaer samt to træskure, som tilhørte handelsmænd. Ifølge Knud Rasmussens skitse (til venstre) og hans beskrivelse i dagbogen (s. 56-60) var der i begyndelsen af 1920-erne flere regulære træhuse, f.eks. *"Guvernements-Huset, en ny Bygning - ikke uden smag - i hvert fald virker den ret imponerende i Omgivelserne"*. I øvrigt har Knud Rasmussen midt på sin skitse skrevet: *"Wahlen - malerisk"*. Fotografiet nedenfor er taget i omtrent samme vinkel som Knud Rasmussens skitse, men på betydeligt større afstand. Dengang har der næppe været over 200 indbyggere i Uelen; mens der i dag er omkring 800. Billedet er sammenstykket af 4 fotografier og viser Uelen, som den tog sig ud, da DTE-gruppen ankom 14. august 2006.

Efter ankomsten blev Knud Rasmussen ført til det nybyggede guvernementshus, hvor afhøringen eller forhandlingerne straks begyndte. I samme hus boede guvernøren, Nikolaus Losseff, og hans familie, og samme sted fik Knud Rasmussen lov til at overnatte. Men han opnåede ikke opholdstilladelse og måtte derfor allerede næste dag igen tage turen over tundraen til Emmatown (Dezjnëvo) for at forlade Tjukotka med skibet *Teddy Bear*. I Uelen er der endnu i dag enkelte bygninger bevaret fra Knud Rasmussens tid; men guvernementshuset er revet ned og erstattet af en anden bygning. I øvrigt blev Uelens status som guvernementscentrum ophævet i 1940, og administrationen flyttet til Lavrentija ca. 100 kilometer sydligere (Krupnik 1993: VI-18). Der står i dag tre bygninger i Uelen, som Knud Rasmussen i sin tid må have set: bageriet, bagerens bolig og en skolebygning.

Fotografierne her viser de eneste huse fra Knud Rasmussens tid, som endnu står tilbage i Uelen. Øverst til højre, det daværende bageri og til højre derfor, bagerens bolig. Nederst er den gamle skolebygning, som i dag delvis anvendes til beboelse. Yderst til venstre på skolens facade ses opsat en marmorplade, som ovenfor til venstre er gengivet i større målestok. Mindepladen blev opsat i 1982, og teksten lyder:

Her i den første Uelen-skole i 1920-1922 arbejdede de første udsendinge for sovjetmagten: A.M. Bytkov og G.G. Rudykh. I 1928 dannedes Uelens Pioner-afdeling* og Uelens Komsomolsk-particelle**. Opsat 19./5. 82.

* Kommunistisk børneorganisation.

** Kommunistisk ungdomsorganisation.

Efter afhøring hos myndighederne blev Knud Rasmussen inviteret til middag hos guvernøren og dennes familie i selve guvernementshuset. Ved måltidets afslutning fik Knud Rasmussen besked fra politichefen, at han kunne få lov til at overnatte i Uelen, og at han næste dag måtte returnere til *Teddy Bear* og forlade Sovjetunionen. Og Knud Rasmussen føjer til: *"Altsaa vidste jeg, at jeg havde Aftenen og næste Dags Formiddag til at arbejde i, og nu haabede jeg, at det trods alt skulde lykkes mig at faa noget ud af det ... For saa vidt lagde Politiet mig ingen Hindringer i Vejen, saa jeg frit kunde færdes ude og tale med hvem jeg vilde i de ca. 18 timer, det endnu var mig forundt at være inden for Sovjets Område."* (Rasmussen 1934: 404). Og han fik virkelig *"noget ud af det"*. Det er ganske imponerende, hvor mange mennesker Knud Rasmussen nåede at tale med i de få timer han havde til rådighed i Uelen. Samtidig skal man erindre sig, at han havde været vågen siden *"det tidligste dagbræk"*, han havde foretaget en fysisk anstrengende rejse i løbet af eftermiddagen og derefter været udsat for et psykisk pres ved forhandlingerne med myndighederne. Ydermere foregik de fleste af hans samtaler på tjuktjisk eller russisk, hvor hele samtalen skulle oversættes til engelsk. Selvom en del af de beretninger, der er gengivet fra side 404 til 411 i bogen *Fra Grønland til Stillehavet* kan være indsamlet i Alaska før eller efter det intensive døgn i Tjukotka, så er det alligevel imponerende, og hertil skal lægges en lang samtale Knud Rasmussen havde med de entusiastiske, unge sovjetiske embedsmænd. Denne samtale, der ikke senere er publiceret, fremgår af Knud Rasmussens dagbog på siderne 80-84 og gengives her i uddrag: *"De indleder frejdigt Samtalen med Tolkens hjælp om Forfatningsforholdene i Danmark, om Kommunisterne har nogen indflydelse og om min egen Tro på Fremtiden. Jeg blev forsigtig! Politik mellem disse unge Fanatikere, der skylder Sovjet alt. Vi jonglerer med skarpe Knive - for dem kun en leg, for mig en god ... [BN: ulæseligt], Skæbne, og jeg mindes en Stemme, der hviskede mig i Øret før jeg forlod "Teddy Bear": "Efterlad dit Pengebælte ombord og enhver Anelse om Politik; husk paa alle dem, der forsvandt sporløst!" ... Jeg svarer undvigende og tilsyneladende ligegyldigt paa alle Spørgsmaal. Kønsløst; forsigtigt, indtil Politichefen rykker lige ind paa Livet af mig med et Spørgsmaal om vor Regeringsform i Danmark. Kongedømme! Hvem? Kong Christian! ... Den danske Konges Undersaat, der nu pludselig synes dem i slægt med selv de forargelige Romanovs. For første Gang paa den lange Rejse fra Grønland og vestover hændte det, at det ikke var nogen anbefaling at rejse under den danske Konges Protektorat."*

18. september: Uelen - Emmatown

Omkring middagstid blev Knud Rasmussen ført tilbage over tundraen til Emmatown (Dezjnëvo), hvor kaptajn Bernard ventede med *Teddy Bear*. I dagbogen (s. 91) konstaterer Knud Rasmussen lakonisk: *"Går straks ombord - og rejser Dagen efter."*

19. september: Emmatown - Naukan - Bering Strædet

Knud Rasmussen fik ikke opholdstilladelse i Sovjetunionen, og han fik ikke lov til at besøge den eskimoiske boplads, Naukan. Men på tilbagevejen sejlede han med *Teddy Bear* så tæt forbi Naukan, som det lod sig gøre for den tætte bræmme af is, der drev langs kysten: *"Unge Mænd og Børn kom løbende ud paa Flagerne og naaede helt frem til Skibet. Nogle af dem kom om Bord og blev hos os en Timestid; de vidste, at jeg var udvist, og den ejendommelige Situation fik os til at aabne vore Hjerter; de beklagede, som jeg beklagede det, at vi aldrig skulde faa Lejlighed til at lære hinanden nærmere at kende."* (Rasmussen 1934: 411). Den eneste kommentar Knud Rasmussen giver dette møde i dagbogen (s. 91), er igen lakonisk kort: *"Mit Møde med en Østkap'er: hvor velgørende at forstaa ham og blive forstaaet -"*. Det, Knud Rasmussen her konstaterer, er det samme, som DTE-gruppen flere gange hørte ældre mennesker fra Naukan give udtryk for; nemlig det forhold, at Naukan-talende eskimoer kan gøre sig forståelige med eskimoer både fra de inuit-talende områder (Nordalaska, Canada og Grønland) og yupik-talende områder (Sydvestalaska, St. Lawrence Øen og Tjukotka). Selvom Knud Rasmussen ikke kom i land ved Naukan og selvom ingen i Tjukotka i dag kan huske Knud Rasmussens ophold dér, fik ekspeditionsgruppen dog stort udbytte af at konfrontere en række ældre mennesker, der som børn boede i Naukan, med de fotografier, vi medbragte fra Knud Rasmussen-arkiverne i København. Desuden lykkedes det for ekspeditionsgruppen selv at besøge Naukan og se resterne af den boplads, som på Knud Rasmussens tid var beboet af en eskimoisk stamme eller folk, som siden Naukans tvangslukning i 1958-59 har levet spredt på forskellige lokaliteter i Tjukotka (Nielsen 2005: 76-84).

Stednavnet 'Naukan' [Наука́н] er den russiske version af et gammelt eskimoisk ord, som på tjuktjisk gengives som 'Nyvuqan' [Ныву́к'ан] - heraf den gængse stavemåde i ældre engelsk litteratur: Nuvukaq eller Nuvoqaq, som også Knud Rasmussen benyttede. Ifølge en russisk etymologisk ordbog over stednavne er roden i dette stednavn 'nyvuq' [ны́вук'] = græstørv, og forklaringen lyder: *"Naukan-eskimoerne boede i jordhuse, som var bygget af sten og tørv."* Ifølge den store *Comparative Eskimo Dictionary* af Fortescue, Jacobson og Kaplan (1994: 244) antages dette stednavn at have samme oprindelse som det grønlandske 'Nuuk' = næs. Dette kan undre, da et besøg på stedet meget tydeligt viser, at Naukan absolut ikke ligger på et næs, men på en græsklædt (tørv!) skråning, der i ½-1 kilometers længde bryder den ellers meget stejle og næsten snorlige klippekyst (se næste side).

Siden 1958 har Naukan-eskimoerne levet i "landflygtighed". Ekspeditionsgruppen har mødt og interviewet Naukan-eskimoer i Uelen, Lavrentija, Providenija, Novoe Tjaplino, Anadyr og endda i Nome i Alaska. Ingen af disse personer er naturligvis gamle nok til at kunne have mødt Knud Rasmussen, og ingen af dem kunne erindre at have hørt fortalt om Knud

Som kortet på side 30 viser, er Naukan beliggende nær ved Østkap-halvøens sydøstlige pynt. Når man sejler langs kysten, forekommer det naturligt, at det netop er her eskimoerne i sin tid har anlagt en boplads. Kyststrækningen er bjergrig og næsten hele vejen fra Uelen til Deznëvo går klipperne lodret ned i havet (øverst til venstre); men dér, hvor Naukan er anlagt, er der en bred strand (øverst til højre)

og bag den - over en 5-8 meter høj brink - er der en skrånende græsslette (nederst til venstre), der ligger som en scene, hvor bjergene bagved danner kulisserne. Dette sted, der i århundreder har været beboet af eskimoer, er velvalgt også af en anden grund. Netop her er Bering Strædet ganske smalt, hvilket betyder, at fangst dyr (hvaler, hvalrosser og sæler) i store mængder passerer ganske tæt forbi kysten.

Rasmussens ophold i Tjukotka i 1924. Men når vi præsenterede dem for Knud Rasmussens fotografier, gav det anledning til, at mange andre minder fra barndommen i Naukan dukkede op, og det viste sig, at enkelte personer på de medbragte billeder kunne identificeres. Efter besøget i Naukan lykkedes det for ekspeditionsgruppen at samle fire personer i Lavrentija, som alle var født i Naukan og talte naukanski-dialekten: Margarita Sergejevna Glukhikh (f. 1930), Jelizaveta Alikhanovna Dobrijeva (f. 1942), Nadezjda Fëdorovna Tnaun (f. 1955) og Anatolij Pavlovitj Tuljun (f. 1959). De fire personer havde - med naturlig baggrund i deres forskellige aldre - meget varierende erindringer fra Naukan. Samtalen havde som baggrund dels de fotografier, som ekspeditionsgruppen havde taget i Naukan en uges tid tidligere og dels Knud Rasmussens fotografier fra 1924, hvor opmærksomheden samledes om de billeder, hvor der var personer, som måske kunne genkendes. Af Knud Rasmussens billedsamling var der kun tre fotografier, med genkendelige portrætter, hvoraf de to ikke vakte nogen genkendelse. Tilbage var et billede med nogle fangere i en skindbåd (KR billede nr. 2834) - se næste side.

Under besøget i Lavrentija 24. august fik vi mulighed for at mødes med 4 personer fra det nu nedlagte Naukan. Billedet til venstre: (Bent Nielsen og bag ham) Tnaun, derefter Dobrijeva, Tuljun og Glukhikh. Selvom det kunne være vanskeligt for alle at se med på skærmen, viste computeren sig at være et godt metodisk redskab, idet vi hurtigt kunne "bladre" mellem de forskellige billeder eller kunne forstørre detaljer, når det var nødvendigt. Desværre er næsten alle Knud Rasmussens Tjukotka-billeder af landskaber eller af personer på stor afstand. Derfor var det i særlig grad billedet nedenfor (KR nr. 2834), hvor 6 mænd er fotograferet forholdsvis tæt på, der gav anledning til mest samtale. Ved et tidligere møde med Glukhikh og hendes datter, blev der gættet på, at personen forrest i båden kunne være Tuljuns bedstefar. Men dette blev senere kategorisk afvist af Tuljun. I stedet blev der enighed om, at den forreste person måtte være Tynetegyn [Тынетегын]. Personen med åren nærmest betragteren er Glukhikhs farbror, Kergytagyn [Кергытагын] og personen i den hvide anorak formodede man, måtte være Kelnetegyn [Кельнетегын] - de øvrige personer kunne ikke identificeres.

Båden på billedet ovenfor ligner i høj grad de gamle grønlandske både [umiat], som på dansk kaldes konebåde. I dagligtale og i russisk litteratur benævnes en skindbåd, som den her viste som 'bajdar'. Det eskimoiske ord for denne bådtype er 'angjaq' [ан'як] eller 'angjaqpik'. En angjaq er konstrueret af drivtømmer (se næste side) og betrukket med skind fra unge hvalroshunner. Det rensede skind er spaltet i to lag, hvorved den rette tykkelse opnås. Knud Rasmussen fortæller i *Fra Grønland til Stillehavet* (s.396-397) om "en lille Flotille fantastisk udseende Skindbaade", som ved hjælp af master og sejl blev båret hen over Bering strædet. DTE-gruppen sejlede fra Uelen til Naukan i en angjaq; i dag benyttes der dog ikke længere mast og sejl, men derimod indenbords påhængsmotor.

En angjaq [ан'як'] eller bajdar er en forholdsvis stor båd, som kan rumme 12-15 personer (4). En angjaq konstrueres i dag efter helt samme princip som på Knud Rasmussens tid: en trækonstruktion af (driv)tømmer (3), der overtrækkes med hvalrosskind (5), som bindes fast til træværket inde i båden. På Knud Rasmussens tid anvendte man årer (se forrige side) og sejl; mens man i dag har fundet på at udstyre angjaq med en påhængsmotor, som monteres i en "træbrønd" inde i båden (2).

21. september(?): Nome

Vi ved ikke præcist, hvornår Knud Rasmussen var tilbage i Nome, fordi han i bogen *Fra Grønland til Stillehavet* (s. 411) blot siger: "Nogle dage efter laa vi atter i Nome" - og i den upublicerede dagbog berettes der slet ikke om tilbagerejsen. Det var ekspeditionsgruppens intention at følge i Knud Rasmussens fodspor og kølvand ved ikke bare at besøge de samme steder i Tjukotka som ham, men også ved at sejle fra Uelen tværs over Bering Strædet forbi Diomedøerne til Nome. Men det lod sig ikke gøre, fordi det russiske grænsemilitær [Пограничные войски] kategorisk nægtede at give tilladelse hertil (jf. Knud Rasmussens situation 82 år tidligere!). Den eneste mulighed for at krydse direkte over Bering Strædet var at returnere til Provideniya og derfra kontakte et amerikansk flyselskab, Bering Air,

som havde godkendelse til at lande på russisk territorium. Men her blev vi - omtrent som Knud Rasmussen - drillet af vejrforholdene. Den planlagte afgang fra Providenija var mandag 4. september. Men på grund af tæt skydække og senere storm blev afrejsen udsat fra dag til dag, og først fredag 8. september

Bering Airs to-motorers fly, King Air, med plads til 9 passagerer. På grund af vejrforholdene måtte piloten vente 4 døgn før det var muligt at komme over Bering Strædet til Providenija, for derfra at transportere DTE-gruppen til Nome i Alaska.

lykkedes det piloten fra Bering Air at bringe det lille 9-personers fly fra Nome til Providenija. Efter et par timers flyvning, hvor vi passerede den internationale datolinie, landede vi i Nome torsdag 7. september.

Nome er en anden by i dag end på Knud Rasmussens tid; men selvom vejene er bredere og hestevogne er erstattet af 4-hjuls-trækkere, så fornemmer man straks en stemning af *Wild West* og guldgravere. Knud Rasmussen opholdt sig i Nome sammenlagt ca. en måneds tid; men der er i dag ingen spor af hans tilstedeværelse i form af en statue eller mindeplade. Fotografiet til venstre er fra Knud Rasmussens billedsamling (Arktisk Institut: Album 82, nr. 51007). Billedet til højre er taget af DTE-gruppen i 2006.

21. september(?): Nome

Knud Rasmussen gør selv i bogen *Fra Grønland til Stillehavet* (s. 411) rede for den tragikomiske afslutning på rejsen til Tjukotka:

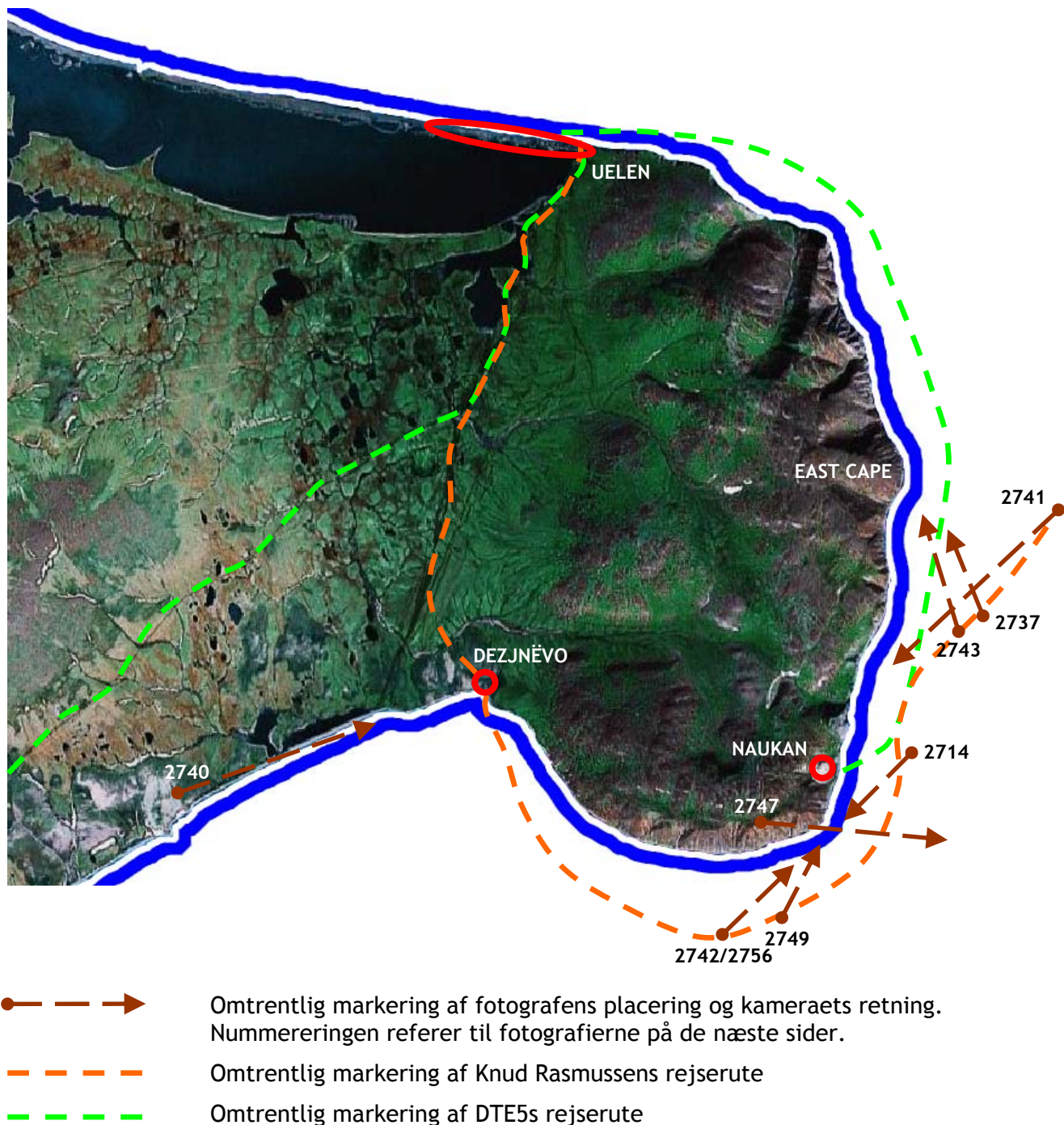
"Jeg roede i Land i "Teddy Bear"s lille Jolle og saa allerede paa Afstand en Mand, der med et Stykke hvidt Papir i Haanden løb frem og tilbage paa Stranden. Det var et Telegram til mig, og jeg aabnede det ikke uden Spænding. Det var fra det danske Udenrigsministerium og indeholdt en lakonisk Meddelelse om, at man havde faaet Sovjet-Republikkens Tilladelse til, at jeg gjorde Landgang ved East Cape."

Denne korte fremstilling bekræftes af dokumenterne i Knud Rasmussen-Arkivet i Hundested - se ovenfor side 13. 16. august 1924 henvendte komiteen bag 5. Thule-Ekspedition sig til udenrigsministeriet i København med en anmodning om at søge om indrejsetilladelse for

Knud Rasmussen til Sovjetunionen ved East Cape. 3 dage senere modtog komiteen et positivt svar fra Udenrigsministeriet, og yderligere 2 dage senere er et brev dateret fra Udenrigsministeriet i København til Folkekommissariatet for Udenrigsanliggender i Moskva. 11. september meddelte Knud Rasmussen i et telegram fra Nome, at nu ville han forsøge at opnå opholdstilladelse i Tjukotka, selvom der endnu ikke forelå en skriftlig tilladelse fra Moskva. Dagen efter - men da var det for sent! - findes tilladelsen fra Folkekommissariatet i Moskva dateret. 4 dage herefter sendte det danske Udenrigsministerium et brev til komiteen med oplysninger om den givne tilladelse. Havde Knud Rasmussen haft kendskab til den aktivitet, der var foregået i København og Moskva, havde han måske udsat sin rejse nogle få døgn, indtil den skriftlige tilladelse fra Moskva var nået frem. Havde han gjort det, var hans ophold i Tjukotka efter al sandsynlighed blevet længere, og vi i eftertiden ville være beriget med en større og mere nuanceret viden om menneskene og vilkårene i dette fjerneste hjørne af Sovjetunionen ganske kort tid efter det socialistiske regimes magtovertagelse. Knud Rasmussen ville efter al sandsynlighed have indsamlet en række sagn og myter og givet os detaljerede etnografiske beskrivelser af eskimoernes levevilkår i Naukan. Desuden ville han sikkert have beskrevet de nye og særlige samfundsstrukturer under sovjetmagten og optaget et stort antal fotografier, som samlet ville have givet et betydeligt klarere billede af datidens forhold på den yderste del af Tjukotka-halvøen. Desuden - og ikke mindst - ville et sådant arbejde og sådanne fotografier have været af stor betydning for nutidens Naukan-eskimoer, fordi de i så fald ville være i stand til at sætte ord, billeder og personer på den historie, de nu i vid udstrækning er afskåret fra på grund af lukningen af Naukan og tvangsflytningen af bopladsens beboere i 1958.

Knud Rasmussens fotosamling fra Tjukotka

De ovenfor omtalte fotografier fra Nationalmuseets Etnografiske Samling medbragte ekspeditionsgruppen som elektroniske kopier til Tjukotka i den hensigt at udpege de lokaliteter, Knud Rasmussens billedsamling viser. I samarbejde med ældre mennesker, som havde boet i Naukan, og yngre fangere fra Uelen diskuterede vi motiverne og søgte at indkredse de landskaber og motiver, der er afbildet på Knud Rasmussens fotografier; de indsamlede oplysninger blev sammenholdt med vore egne iagttagelser og fotografier. Hele Knud Rasmussens billedsamling fra Tjukotka er præsenteret på den følgende side.

		
2741, East Cape	2737, East Cape	2743, East Cape
		
2714, syd for Naukan	2742, syd for Naukan	2749, syd for Naukan
		
2756, syd for Naukan	2610, Dezjnëvo	2682, Dezjnëvo
		
2599, Dezjnëvo	2768, Dezjnëvo	2750, Dezjnëvo
		
2758, ??	2754, Dezjnëvo ??	2721, ??
		
2738, ??	2747, mod Store Diomedø	2740, vest for Dezjnëvo

		
2684, Naukan	2676, Naukan	2683, Naukan
		
2560, Naukan	2594, Naukan	2680, Naukan
		
2751, Naukan	2607, Naukan	2589, Naukan
		
Uden nummer, nord for Naukan	2834, Naukan	

Sælskind fra fangst til anvendelse

En vigtig del af forskningen på både 2. og 3. Danske Tjukotka Ekspedition vedrørte erhvervsstrukturen i Providenija rajon. I den efterfølgende ekspeditionsrapport (Nielsen 2004) blev der redegjort for havdyrfangernes særlige muligheder og begrænsninger. På baggrund af disse undersøgelser skrev Bent Nielsen bl.a. artiklen *Traditionel arktisk produktion* (INFONOR Nyhedsbrev, årgang 2 - 2001, nr. 4: s. 10-18) og senere ph.d.-afhandlingen *Eskimoer i Tjukotka. Samfund og etnicitet i forandring* (2005), hvor temaet yderligere blev bredt ud og suppleret med bl.a. en historisk fremstilling af eskimoernes og kysttjuktjernes forhold hvad angår både erhvervsmæssige og administrative forhold fra omkring år 1900 til i dag. Endelig for det tredje kom bogen *Tjukotka i fortid og nutid* som en antologi i 2005, hvor Bent Nielsen skrev artiklen *Eskimoiske fangere under skiftende regimer i Tjukotka*, hvor en analyse viste, at sovjettidens strukturer og attituder endnu i dag præger store dele af fangsterhvervet på Tjukotka-halvøen. I fortsættelse af de her nævnte studier og publikationer blev 5. Danske Tjukotka Ekspedition tilrettelagt med henblik på at foretage en specifik undersøgelse af *sælskindets vej fra fangst til anvendelse*. Med denne research var det ekspeditions-gruppens hensigt at analysere og redegøre for historiske, kulturelle og økonomiske aspekter af sælfangsten. Desværre opnåede ekspeditions-gruppen ikke det økonomiske grundlag, der var en forudsætning for at kunne gennemføre en tilbundsgående undersøgelse - gruppen bestod således kun af tre personer. Yderligere skulle det vise sig, at vanskeligheder med indrejsetilladelser og med transportmuligheder minimerede ekspeditionsgruppens effektive arbejdstid så meget, at projektet måtte reduceres til en forberedende undersøgelse.

Et kort historisk tilbageblik

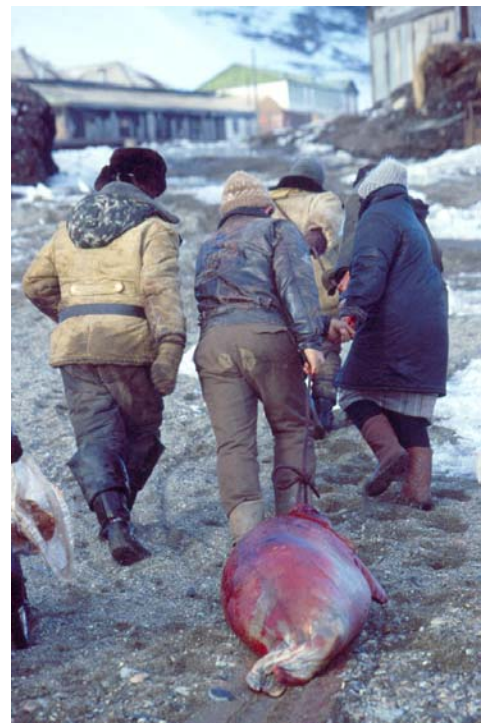
Havdyrfangst udgjorde i århundreder selve livsgrundlaget for de eskimoiske og tjuktjiske befolkninger på Tjukotka-halvøens kyst-bopladser. Kød, spæk, skind, barder, knogler, stødtænder mm. fra havdyrene fandt anvendelse i alle tilværelsens sammenhænge: mad, klæder, beboelse, opvarmning, transport, redskaber, våben, smykker osv. Produkter af anden oprindelse (fisk, andre dyr, fugle, svampe, bær, urter, drivtømmer mm.) var blot supplementer til den hovedresurse, som havdyrene udgjorde. Vigtige produkter fra

havdyrene, som skind, spæk, barder og stødtænder brugtes desuden som attraktive handelsobjekter, som eskimoer og tjukthjere udvekslede med varer fra de tjukthjiske rensdyravlere i indlandet, med eskimoer fra Alaska eller med tilrejsende amerikanske hvalfangere og handelsmænd.

I sovjettiden blev økonomi og samfundsstrukturer reorganiseret efter socialistiske principper. Privat produktion og handel blev indstillet, befolkningen blev tvangsflyttet og samlet i større multietniske bygder, produktion og økonomiske aktiviteter blev konverteret til kollektiver (kolkhozy) og senere til statskooperativer (sovkhozy), hvalfangsten blev overtaget af et stort havgående hvalfangerskib, i bygderne etableredes pelsdyrfarme, pelssyning og udskæring i stødtand blev organiseret i særlige bygdeværksteder, alle fik skolegang og uddannelse, de gamle kulturer blev fragmenteret og egentlige erhverv opstod (fangst, fiskeri, benudskæring m.fl.), en række nye erhverv blev introduceret: arbejde på en pelsdyrfarm, serviceerhverv, skole- og sundhedspersonale m.fl., og fangsten på havdyr blev efterhånden kun en beskæftigelse for et mindretal af de tjukthjiske og eskimoiske indbyggere (Vol'phson 1987; Krupnik 1984). Efter Sovjetunionens sammenbrud ophørte hvalfangerskibet med at fange hvaler og levere disse til bygderne, pelsdyrfarmene blev nedlagt i løbet af få år og befolkningen blev kastet ud i en voldsom økonomisk nedtur. En vigtig følge af dette blev, at fangsten af havdyr fik fornyet betydning for økonomien i Tjukotkas kystbygder; ja, i nogle år (slutningen af 1990-erne) udgjorde fangsten af havdyr en afgørende fødekilde i flere bygder (Schweitzer and Gray 2000; Nielsen 2004).

Kulturelle og økonomiske aspekter

Hvilken økonomisk og kulturel betydning tillægges fangsten af sæler og den efterfølgende behandling og brug af sælskind? Med dette spørgsmål opstillede vi den overordnede ramme for projektets udstrækning i samfundsmæssig sammenhæng. hertil kommer en historisk vinkling, hvor den projekterede forskning skulle forholde sig til de ændringer, der foregik omkring Sovjet Unionens sammenbrud i 1991 og de efterfølgende markante politiske og økonomiske forandringer. Fik disse forhold indvirkning på sælskindenes betydning for befolkningen i kystbygderne? Bruges skindene privat, på bygdeniveau eller som en del af et større kommercielt marked? Hvordan ændredes brugen af

Mange sæler fanges om vinteren. Her en laghtagh (remmesæl) som trækkes op på stranden ved bygden Sireniki, marts 2001. DTE foto.

sælskind i sovjettiden? Har sovjet-styret bevidst manipuleret med eskimoernes brug af sælskind? Fik sælskind på noget tidspunkt kommerciel betydning i sovjettiden? Er fangerne underlagt pres eller konventioner fra bygdens øvrige beboere mht. fangst af sæler og behandling af skindene? Hvordan opdrages børnene hjemme og på skolerne ift. sælfangst og skindsyning? Har det kulturelle perspektiv ændret betydning efter USSRs ophør, og efter Abramovitj-æraens indledning? På hvilken måde er eskimoisk identitet og selvforståelse knyttet til fangsten af sæler og brugen af sælskind?

Alle disse spørgsmål er ikke tilfældige, men groet ud af de erfaringer, de tidligere ekspeditioners undersøgelser har tilvejebragt. Og på baggrund af de her formulerede spørgsmål opstillede ekspeditionsgruppen en strategi for de undersøgelser, der forventedes at frembringe data, som kunne udgøre det empiriske grundlag for kvalificerede besvarelser. Yderligere to spørgsmål knyttede sig til de forrige: ville der være interesse og mulighed for at skabe et kommercielt link mellem produktionen af sælskind i Tjukotka og de avancerede forarbejdningsindustrier på det nordamerikanske kontinent, herunder Grønland? Ville der på tværs af den geografiske afstand være interesse i Tjukotka og i Grønland for at udbygge kontakten mellem de to eskimoiske folk, hvor produktionen af sælskind kunne være bindeled? Med henblik på at afklare disse forhold henvendte ekspeditionsgruppen sig allerede i foråret 2006 til den grønlandske sælskindsproducent, Great Greenland, som tilkendegav en vis interesse for projektet.

Sælskind fra fangst til anvendelse - en forberedende undersøgelse

På den her skitserede baggrund foretog ekspeditionsgruppen undervejs en række undersøgelser og interviews, der her præsenteres som en optakt til et senere og langt grundigere forskningsprojekt. Provinsen Tjukotka er inddelt i 8 rajoner (en rajon svarer omtrent til en grønlandsk kommune), hvoraf ekspeditionsgruppen havde planlagt at besøge de tre: Anadyrskij rajon, Providenskij rajon og Tjukotskij rajon. I hver rajon henvendte vi os til folk, som på den ene eller anden måde var involveret i sælfangst og/eller produktion af sælskind. I Anadyrskij rajon, hvor provinshovedstaden, Anadyr, ligger, kontaktede vi fangernes egen organisation TjAZTO (ЧАЗТО, Чукотская Ассо-циация Зверобоев Традиционной Охоты = Tjukotkas sammenslutning af traditionelle havdyrfangere), og blev officielt rundvist på byens nye museum, hvor traditionerne for

Eksempel på traditionel skinddragt, som den er præsenteret på det nybyggede museum i Anadyr. DTE foto.

skindsyning havde en ganske fremtrædende plads. Undervejs med skibet, *Kapitan Sotnikov*, fra Anadyr til Providenija faldt vi ved et tilfælde i snak med en fanger fra Enmelen, som var i stand til at gøre rede for en række interessante detaljer vedrørende produktion af sælskind. I Providenskij rajon gjorde vi bl.a. et kort ophold i bygden, Janrakynnot, hvor der også blev lejlighed til at diskutere omfanget af bygdeboernes fangst og deres muligheder for afsætning af skind, og ved ekspeditionens afslutning besøgte vi Novoe Tjaplino, hvor vi boede hos en fanger-familie og var på et kortvarigt besøg ved fangsthytten i Inaghpik. Ved ankomsten til Tjukotskij rajon blev vi mødt af en bekendt fra tidligere besøg, som satte os i forbindelse med direktøren for den lokale produktionsvirksomhed, hvorunder bl.a. havdyrfangst og sælskind hører. Endelig havde vi i den nordligste bygd, Uelen, flere samtaler med personer, som var involveret i fangst; herunder bl.a. en længere samtale med et ægtepar, hvor manden var havdyrfanger og kvinden var skindsyrske. De informationer, det lykkedes gruppen at indsamle ved de her nævnte møder er kombineret med enkelte oplysninger fra de tidligere ekspeditioner og danner tilsammen grundlag for nedenstående oversigt.

Foreløbige resultater

I sovjettiden var mange ting standardiseret, og produktionsforholdene var stort set de samme i Tjukotkas forskellige kystbygder. Efter Sovjetunionens sammenbrud blev der gjort flere forsøg på at indføre selvstændig fangst og privat ejendomsret; men næsten alle disse forsøg strandede og havdyrfangsten vendte tilbage til en struktur, der mindede om de sovjetiske sovkhozer, hvor fangerne var ansat som lønarbejdere, og hvor fangsten af havdyr tilhørte produktionsvirksomheden, dvs. den tidligere sovkhos. Men måden, hvorpå lederne af de enkelte sovkhozer og rajonsadministrationer greb disse tilpasninger an, var forskellig, hvorfor man i dag finder forskelle og nuancer fra bygd til bygd.

I sovjettiden var mange kystbygder forsynet med frysehuse og anlæg til behandling af produkter (skind, kød og spæk) fra havdyrene. Men med Sovjetunionens sammenbrud og den efterfølgende økonomiske nedtur blev frysehuse og spæksmelterier nedlagt, ligesom lokal garvning og forarbejdning af skind ophørte. På denne baggrund var det interessant at høre, at Tjukotkas provinsguvernør, Abramovitj, for få år tilbage havde igangsat opbygningen af en skindforarbejdningsfabrik og et system for indhandling af skind i bygderne. Initiativet blev hilst velkommen i bygderne, fordi fangernes muligheder for at sælge produkter og tjene rede penge i øvrigt var meget små. Antallet af fangne sæler begyndte at stige; men en negativ bivirkning af muligheden for at sælge sælskind blev, at et vist antal sæler blev nedlagt alene for skindet skyld. Nogle fangere flåede blot de nedlagte dyr og smed kødet i havet for blot at få penge for skindet. Imidlertid blev skindindhandlingen og forarbejdningsfabrikken snart efter igen lukket som følge af en række problemer:

- alt for store afstande mellem fangststederne og fabrikken i Anadyr,
- fejlagtig opbevaringsmetode (salt og væde) af de ugarvede skind,
- selskabet bag fabrikken var ikke i stand til at finde de rette aftagere.

Nogle har peget på, at projektet fra starten var dømt til at mislykkes, fordi den politiske ledelse var mere optaget af at demonstrere, at Tjukotka var i stand til at etablere en produktion baseret på lokale produkter end på at give fangerne i bygderne mulighed for at afsætte deres produkter på rimelige vilkår.

Efter det mislykkede forsøg med en skindforarbejdningsfabrik, er situationen nu igen den, at skindene fra mange nedlagte sæler bliver smidt ud, fordi de hverken kan bruges lokalt eller sælges. I (mindst) en af bygderne foregår der systematisk anvendelse af (en del af) de skind, fangerne kan levere. Syersker får via den lokale virksomhed leveret skind, af hvilke de syr kamikker, bukser og anorakker. Kvinderne arbejder på akkord og har ofte problemer med at finde passende materialer til de enkelte klædningsstykker. Fangerne, der er ansat i virksomheden modtager en fast grundløn og modtager desuden honorar i forhold til hvor mange kilo kød og hvor mange skind, de leverer. Når der er tale om hvalrosser og hvaler fordeles honoreringen mellem de deltagende fangere efter et sindrigt system i forhold til den enkelte fangers deltagelse i fangsten.

Det er vanskeligt ud fra det forhåndenværende materiale at fastslå antallet af fangne sæler i Tjukotka. En kilde i Anadyr mente, at det årlige antal sælskind maksimalt kunne nå op på 8-10.000. Hertil anslog han, at yderligere maksimalt 4.000 sæler fanges og forbruges lokalt. En fanger fra bygden Enmelen mente, at man dér fanger ca. 150 sæler om året og at der næppe var behov for indhandling og salg af sælskind. I modsætning hertil anslog en gruppe fangere i Janrakynnot, at der hvert år blev solgt omkring 300 sælskind til forarbejdning udenfor bygden. Flere personer i bygden Uelen fortalte om et løbende forbrug af sælskind og andre former for skind, men satte ikke tal på antallet af nedlagte dyr.

De her anførte kilder afspejler både sociale, erhvervsmæssige og geografiske forskelle. Personen i Anadyr er ikke selv fanger, men engageret i en græsrodsorganisation, som forsøger at varetage fangernes interesser. Han er engageret i forhold til regionale og udenlandske organisationer, institutioner og politiske strukturer og har derfor et forholdsvis stort overblik. Samtidig er han bosat i Anadyr, hvorfra han ikke selv har mulighed for direkte at følge sælfangsten. De øvrige interviewede personer er bosat i forskellige bygder og direkte eller indirekte involveret i sælfangst. Deres informationer har først og fremmest givet en baggrund for forståelsen af livet i Tjukotkas kystbygder og dernæst en slags stikprøver på sælfangstens omfang og potentiale.

De reelle resultater af denne lille undersøgelse udgør således i første omgang et relevant og konkret udgangspunkt for en grundig og omfattende undersøgelse, hvor følgende spørgsmål kan belyses og besvares med henblik på at give et samlet billede af vilkårene for og potentialet i sælfangst i Tjukotka:

- sælens geografiske udbredelse langs Tjukotkas kyster,
- omfanget af fangne sæler på de respektive lokaliteter,
- mulighederne for at øge antallet af fangne sæler og antallet af indhandlede skind,
- sælfangsten økonomiske betydning i de respektive bygder - og i Tjukotka som helhed,
- udnyttelsen af henholdsvis skind og kød fra sæler på lokalt og regionalt niveau,
- bygdebefolkningens interesse for sælfangst og for en mulig udbygning heraf,
- praktiske og økonomiske muligheder for etablering af:
 - frysehuse - eller andre opbevaringsmetoder
 - indhandlingssystem
 - transport
 - garveri(er)
 - forarbejdning til færdigprodukter
 - eksport
- kontakt mellem primær producent og slutbruger,
- politisk bevågenhed,
- administrative, bureaukratiske og valutariske barrierer,
- kulturelle og sproglige barrierer,

Afslutningsvis bør nævnes, at alle de steder, hvor projektet vedrørende *sælskindesten vej fra fangst til anvendelse* blev bragt på bane, har ekspeditionsgruppen mødt en interesse og imødekommenhed, som tyder i retning af, at potentialet i sælskind i Tjukotka er betydeligt større end den begrænsede udnyttelse, der nu finder sted.

DTE5 EKSPEDITIONSDELTAGERE

Initiativet til 5. Danske Tjukotka Ekspedition blev taget af Bent Nielsen, som ønskede at følge op på tidligere undersøgelser vedrørende den eskimoiske og tjuktjiske befolknings vilkår på Tjukotka-halvøen. Gruppens to andre deltagere blev valgt på baggrund af deres kvalifikationer og i relation til forskningsprojektets karakter.

Bent Nielsen (eskimolog, ph.d. og direktør for Arktisk Institut) tog initiativet til og tilrettelagde ekspeditionen som en opfølgning på de tidligere Danske Tjukotka Ekspeditioner. BN var ansvarlig

for ekspeditionsgruppens forskningsprogram, rejserute og økonomi og stod desuden bag kameraet ved hovedparten af de fotografiske optagelser.

Lena M. Azimi, der er kandidat-studerende ved Institut for Øst-europastudier og ved Copenhagen Business School i København, deltog i ekspeditionen som forskningsassistent. Med sin

kultur-politiske forståelse og sit store engagement ydede LMA en vigtig indsats bl.a. i forbindelse med forskningsinterviews og etablering af kontakter. LMA har desuden taget mange fotografier.

Ivan T. Goncharenko, der er bachelorstuderende ved Institut for Filosofi ved Københavns Universitet, taler flydende dansk og russisk. ITG deltog i ekspeditionen som tolk og havde

desuden som en vigtig opgave at arrangere indkvarterings- og transportmuligheder efterhånden som ekspeditionsgruppen avancerede fra sted til sted.

Samarbejdspartnere og sponsorer

5. Danske Tjukotka Ekspedition har ligesom de forrige Danske Tjukotka Ekspeditioner været afhængig af en lang række personers, institutioners og fondes velvillige indstilling. Uden denne velvillighed havde det været umuligt at etablere og gennemføre et forskningsprojekt, som det, der her er præsenteret.

Nedenfor nævnes alle samarbejdspartnere samt fonde og sponsorer, som har bidraget til ekspeditionens gennemførelse:

Partner	Aftalens indhold
Det grønlandske Selskab	Protektor for Danske Tjukotka Ekspeditioner
Kong Frederiks og Dronning Ingrids Fond	Økonomisk sponsorering
Aage V. Jensens Fonde	Økonomisk sponsorering
Augustinus Fonden	Økonomisk sponsorering
Knud Rasmussen Fondet	Økonomisk sponsorering
Konsul Georg Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond	Økonomisk sponsorering
Grosserer Holger Petersens legat til fremme af skandinaviske formål	Økonomisk sponsorering
Aase og Jørgen Münters Fond	Økonomisk sponsorering
Tuborgfondet	Økonomisk sponsorering
Nationalmuseet, Etnografisk Samling	Samarbejdsaftale vedrørende lokalisering og registrering af Knud Rasmussens fotografier fra Tjukotka i 1924
Knud Rasmussen Selskabet	Samarbejde vedrørende dokumentation af Knud Rasmussens indrejse til og udvisning fra Tjukotka i 1924
Arktisk Institut	Økonomisk sponsorering og samarbejde vedr. dokumentation af Knud Rasmussens ophold i Tjukotka i 1924
Friluftsland	Sponsorering af ekspeditionen med rabat på diverse udstyr
Fjeld & Fritid	Sponsorering af ekspeditionen med rabat på diverse udstyr

Anvendt litteratur

- 1979 Knud Rasmussen 1879-1979. *Tidsskriftet Grønland*, nr. 6-7
- Ainana, Mymrin, Veter, Bogoslovskaya
1997 Bowhead Whales Off Chukotka. Report 1995. Eskimo Society of Chukotka.
- Fortescue, Michael, Steven Jacobson and Lawrence Kaplan
1994 *Comparative Eskimo Dictionary with Aleut Cognates*. Alaska Native Language Center, University of Alaska Fairbanks, Fairbanks.
- Kleivan, Inge, Rolf Gilberg, Ernest S. Burch, Jr., and Jean-Loup Rousselot
1988 Selected Works by Knud Rasmussen. *Etudes/Inuit/Studies* 12 (1-2).
- Krause, Aurel and Arthur Krause
1993 To the Chukchi Peninsula and to the Tlingit Indians 1881/1882. Journals and Letters by Aurel and Arthur Krause. University of Alaska Press, Fairbanks.
- Krupnik, I. I.
1993 Russian Village Profiles. In *Remote Alaska and the Russian Far East*, edited by Denise Landau. Clipper Adventure Cruises, St. Louis.
- Krupnik, Igor I.
1984 Gray Whales and the Aborigines of the Pacific Northwest: The History of Aboriginal Whaling. In *The Gray Whale. Eschrichtius robustus*, edited by M. L. Jones, Swartz, S. L. and Leatherwood, S., pp. 103-120. Academic Press Inc.
- Nielsen, Bent
2001 Traditionel arktisk produktion. *INFONOR Nyhedsbrev Årgang 2*, nr. 4:10-18.
- Nielsen, Bent
2005a Eskimoer i Tjukotka. Samfund og etnicitet i forandring. Upubliceret Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet, København.
- Nielsen, Bent (red.)
2005b TJUKOTKA i fortid og nutid. *Eskimologis Skrifter*, nr. 18. Københavns Universitet, København
- Rasmussen, Knud
1934 Mindeudgave. II. Bind. Fra Grønland til Stillehavet. Gyldendalske Boghandel - Nordisk Forlag, København.
- Schweitzer, Peter P. and Gray, Patty A.
2000 The Chukchi and Siberian Yupiit of the Russian Far East. In *Endangered Peoples of the Arctic. Struggles to Survive and Thrive*, edited by Milton M. R. Freeman, pp. 17-37, London.
- Vol'phson, A. G.
1987 Whaling Gray Whales (*eschrichtius gibbobus*) and its Significance in the Life of the Aboriginal Population on the Chukotka Peninsula. Paper presented at IWC Meeting, Bournemouth.

Information

Fra 1998 til 2006 er der i Danske Tjukotka Ekspeditioners regi indsamlet en omfattende mængde data om Tjukotka og om den oprindelige befolkning af eskimoer og kysttjuktere.

Formidling af viden er en vigtig del af forskningen. Derfor opfordres interesserede til at henvende sig for nærmere oplysninger om databaser, forskningsresultater, billedarkiv, videosekvenser mv.

Efter nærmere aftale tilbydes endvidere foredrag og undervisning.

Danske Tjukotka Ekspeditioner

Danish Chukotka Expeditions ~ Датские Чукотские Экспедиции

Ruthsvej 3 st.
DK-2900 Hellerup, Danmark

eskibent@vivit.dk / www.connexion-dte.dk

(+45) 39 61 06 31

Ekspeditionsleder Bent Nielsen
eskimolog, ph.d., direktør

Arktisk Institut
Strandgade 102, DK-1401 København K

arktisk@arktisk.dk / www.arktiskinstitut.dk

(+45) 3288 0150